

Ivoorhandel stevent af naar complete stilstand

In Groot-Brittannië woedt momenteel een hevige discussie tussen dierenbeschermers en vertegenwoordigers van de kunst- en antiekhandel over hoe een verbod op het verhandelen van ivoor precies gereguleerd moet worden. Eind maart zou de knoop worden doorgehakt. In sommige landen, zoals Frankrijk en de Verenigde Staten, heeft men eerder al het grof geschut ingezet. We maken een stand van zaken op met antiquair Hugues-Jean Lamy, gespecialiseerd in Aziatische kunst en voorzitter van de Koninklijke Kamer van de Antiquairs van België.

TEKST: CHRISTOPHE DOSOGNE

rechts

Houder voor visitekaartjes. Aan de ene kant zie je de woning van Napoleon op Sint-Helena, en aan de andere kant zijn graf. Object besteld door een Napoleon-fan na het overlijden van de keizer, China, Kanton, 19e eeuw, ivoor. Met toestemming van Galerie Hugues-Jean Lamy, Brussel.

Een strengere wetgeving

Sinds het begin van 2014 geldt er in de Verenigde Staten een strenge wet die de verkoop van ivoren objecten op Amerikaans grondgebied toestaat, maar de import verbiedt van ivoor dat na 25 februari 2014 is verkocht. Deze maatregel heeft verregaande gevolgen gehad voor de Amerikaanse musea, die sindsdien geen ivoren objecten meer mogen aankopen en ook niet langer ivoorwerk uit het buitenland in bruikleen mogen nemen, uit vrees dat het in beslag wordt genomen. Europese handelaars mogen geen ivoren objecten meer presenteren op Amerikaanse beurzen. In Europa wordt de ivoorhandel gereguleerd door verordening CE n° 338/97 van 9 december 1996 betreffende de bescherming van wilde dier- en plan-

tensoorten, via een controle op hun verhandeling. Artikel 2-W van deze verordening voorziet in een uitzondering voor 'bewerkte specimina die vijftig jaar eerder zijn aangekocht', met name vóór 1 juni 1947. België volgt die verordening min of meer. In andere landen is ze geamendeerd, verduidelijkt of aangescherpt. Zo heeft Frankrijk op 17 augustus 2016 op initiatief van milieuminister Ségolène Royal de ivoorhandel binnen zijn grenzen verboden. Dat verbod geldt voor het vervoer, het venten, het gebruik, het ten verkoop aanbieden, de rechtstreekse verkoop of de aankoop van slagtanden en objecten deels of geheel bestaande uit ivoor van olifanten. Na intens lobbyen door professionele handelaars werd een aantal uitzonderingen op dit verbod toegestaan. Die hebben betrekking op het verhandelen en restaureren van bewerkte objecten daterend van vóór 1 juli 1975, de datum waarop het CITES-verdrag in werking trad. Dat verdrag reguleert de internationale handel in met uitsterven bedreigde soorten. Er is ook een uitzondering voorzien voor antiek (bewerkte objecten van vóór 1947). Om die objecten te mogen verhandelen, moet een verkoper wel over een door de overheid uitgereikt intracommunautair CITES-certificaat beschikken. Dat garandeert dat het ivoor legaal is ingevoerd en dat het voldoet aan de ouderdomscriteria.

Bedreigde meesterwerken

"Deze beslissing, die genomen is nu Afrikaanse landen volop de strijd aanbinden tegen stropers die jagen op olifanten, is een primeur voor Europa", aldus Hugues-Jean Lamy. "We zijn natuurlijk vóór de bescherming van bedreigde diersoorten, zoals de olifant, die het slachtoffer van een uiterst vernuftige maffia is. Toch vrezen we voor de toekomst van de handel in antieke voorwerpen van ivoor. In Groot-Brittannië gaan al stemmen op om alle ivoren objecten zonder meer te vernietigen, ongeacht hun ouderdom. Dat is compleet

“De olifanten van de eenentwintigste eeuw beschermen is een even nobel doel als ivoren voorwerpen uit het verleden beschermen. We moeten een verstandig evenwicht tussen die twee zien te vinden.”

links
Pompoenvormige penseelpot, versierd met vlinders, China, Qing-dynastie, 18e eeuw, ivoor. Een gelijkaardig stuk bevindt zich in het Nationaal Paleismuseum in Taiwan. Met toestemming van Galerie Hugues-Jean Lamy, Brussel.

onder
Make-updoos, versierd met een aristocraat en Indische dames, danseressen en muzikanten, Indië, mogoltijdperk, 18e eeuw, beschilderd ivoor. Met toestemming van Galerie Hugues-Jean Lamy, Brussel.

krankzinnig. Niet alleen vernietig je zo kostbare stukken, het lost ook helemaal niets op!” Hugues-Jean Lamy verwijst hiermee naar de uitval van de hertog van Cambridge, de Britse kroonprins, die in februari 2014 voorstelde om alle ivoren objecten uit de koninklijke collecties te laten verbranden, om een duidelijk signaal te geven. Het gaat om zo’n 1.200 vaak eeuwenoude stukken. Sindsdien woedt er in Londen een felle discussie tussen verdedigers van de olifant en verdedigers van het patrimonium, die het ongehoord vinden een kunstvorm te vernietigen in naam van de moraal. Sinds de prehistorie hebben bijna alle beschavingen ivoor bewerkt. “Kunstwerken van ivoor, soms heel oud, werden reeds gemaakt lang vóór de olifant een bedreigde diersoort was. De slag-tanden die men toen gebruikte, waren vaak van dieren die een natuurlijke dood waren gestorven. Enkel de punt werd bewerkt, steeds weer door de beste beeldhouwers, meubelmakers, graveerders en edelsmeden, die dit edele materiaal met het grootste respect behandelden. Die objecten waren vaak bestemd voor het hof. Het gaat dus om een kostbaar erfgoed”, benadrukt Hugues-Jean Lamy. Het is wel een feit dat de jacht op olifanten door stropers onrustwekkende proporties aanneemt en dat alle maatregelen om dit fenomeen een halt toe te roepen tot nu weinig hebben uitgehaald. Het redden van de Afrikaanse olifant (de belangrijkste bron van ivoor) hangt echter niet zozeer af van de kunstmarkt, maar eerder van het beperken van de bevolkingsgroei, met name in China, de grootste afnemer. Nogal wat Aziaten kopen immers ivoor zonder de minste wroeging. Peking heeft nochtans beloofd een einde te maken aan de binnenlandse ivoorhandel tegen ... eind 2017.

Een evenwicht vinden

Het is tegenwoordig reeds zo goed als onmogelijk bewerkte objecten uit de 17e eeuw en zelfs op

ivoor geschilderde miniaturen van latere datum te vervoeren. Sommige waarnemers raden dan ook af om een collectie van dergelijke objecten aan te leggen. De waarde van zo’n object gaat van enkele duizenden tot zelfs miljoenen euro’s. Hugues-Jean Lamy: “De beperkende maatregelen die nu zowat overal worden genomen, in strijd met het gezonde verstand, zullen er uiteindelijk toe leiden dat we de facto geen ivoren objecten meer kunnen kopen of verkopen. Dat is nu al zo in Frankrijk. Men kan nochtans de ouderdom van ivoor bepalen, door de omvang, het patina en het gewicht, die in de loop der tijd veranderen. Je kunt dus makkelijk oude stukken herkennen. Die culpabiliserende wetten, die geen enkel onderscheid maken, zijn ronduit absurd. Ze lossen de echte problemen ook niet op. Het is best mogelijk dat sommige politici van de situatie zullen profiteren om stemmen te ronselen bij het milieubewuste deel van de bevolking. Dat is doodzonde. Kostbare antieke stukken die behoren tot het wereld-erfgoed dreigen zo verloren te gaan. De olifanten van de eenentwintigste eeuw beschermen is een even nobel doel als ivoren voorwerpen uit het verleden beschermen. We moeten een verstandig evenwicht tussen die twee zien te vinden.”

